

۱۴/۱۱/۲۰۲۱

احسان لمر

گنبد کوتوالی

نغاره خانه و بازار ارگ گنبد کوتوالی

فوتو از صفحه ایشور داس عزیز، وطندوست نهایت فرزانه و گرامی من مسئول سایت کابل ناتھ گرفته شده است

« گنبد کوتوالی در جایی که فعلا آبدہ پشتونستان و وزارت مالیه قرار دارد یکی از عجایب مهندسی و تاریخی بود که تا کنون فهمیده نشد آن بنای زیبا و تاریخی را چرا ویران کردند؟¹»

گنبد کوتوالی یکی از آثار تاریخی شهر کابل که بقول از غلام محمد غبار از عمرانات عصر عبدالرحمن خان می باشد بقول بعضی ها در قرن 17 میلادی بنا شده بود، این گنبد که در چهار سمت راه داشت. مثل بازار کلاه دوز ها که از گنبد کوتوالی شروع می شد بطرف پل خشتی و جاده نادر پشتون ادامه داشت. بازار شاهی از پل باغ عمومی بطرف ارگ می رفت و هم جنان بازار ارگ که دارای دو قطار دکانها مرتفع آهن پوش و هم بازار ... وصل بود.

¹ - استاد شاه محمود محمود - گنبد کوتوالی کابل - در سایت afghanistanefarda.blogfa.com/post/179

Fehler! Unbekannter Name für Dokument-Eigenschaft.

به صفحه قاموس کبیر افغانستان خوش آمدید

تیم بنیان گذار این قاموس آرزو دارد، داشته های این گنجینه که نمایانگر اصالت افغانستان باستان است شما را تا حد لازم مدد رساند

گنبد کوتوالی در جوار مراد خانی موقعیت داشت که قوماندانی امنیت وقت بود در زمان تصدی غلام محمد فرهاد² شاروال وقت هم زمان با چهار چته کابل³ تخریب گردید بقول از محترم همایون ولی در فیسبوک چون بنا کوتوالی بسیار مستحکم بوده و تخریب آن ساده نبود، «چهار ماه طول کشید تا تخریب آن تکمیل شود». این سلسله تخریب آثار تاریخی تا اخیر خانواده نادر خان ادامه داشت، بعد از خط آهن کابل دارالامان چهار چته و گنبد کوتوالی - قصر زرنگار (محل تاریخی امضای مانده استقلال کشور فعلاً پارک زرنگار) - کافی بریکوت (باغ وحش فعلی) - سینما کابل - باغ عمومی کابل - آتش زدن قصر دارالامان - باغ لطیف و غیره همه را با آن فراز و نشیب هایش و به آن حوادث تاریخی اش به خاک یکسان و ناشیانه ویران کردند که نشانی از آن برجا نماند.

محترم غلام سرور همایون در زندگی نامه شان می نویسد: «جدم در کابل باز متصل به دربار امیر (عبدالرحمن خان) بوده و چون در ماشین خانه کابل وظیفه داشت مشهور گشته بود به غلام حیدر (انجني) بدین گونه فرزند نخستین او غلام حسن از منشیان سردار نصرالله خان بود و مهر طغرای او در روی عقیق در دست من است. پدر و عموی دیگرم در پیمان ماشین خانه زیر نظر شیر محمد انگلیس که مسلمان شد و ماستر خیاطی بود به خیاطی گماشته شدند. ایشان از قدیمی ترین خیاطان کابل در بازار ارگ کابل در مجاورت ارگ شاهی و گنبد کوتوالی بودند. بازار ارگ دارای دو قطار دکانها مرتفع آهن پوش بود که از زیارت بابای کیدانی، که هنوز موجود است تا گنبد کوتوالی که امروز به جای آن چهارراه پشتونستان است امتداد داشت و زیبا ترین خیابان کابل شمرده می شد.»⁴

کابل عنوان شعری از استاد محمد آصف آهنگ می باشد که از گنبد کوتوالی هم یاد شده:

کابل آن شیران پیکارت چه شد	رستم و رتبیل سالارت چه شد
مشک عالم رفت و محمود بیات	آن محمد جان سپردارت چه شد
قلعه مستحکم بالا حصار	آن دژ و دیوار کهسارت چه شد
گنبد کوتوالی و چوک و چته	چار باغ و ارگ سرکارت چه شد
رونق هندو گذر باقی نماند	دختر دیوان و دربارت چه شد
عشقری و سالک و باقی نماند	افضل رسوای بیزارت چه شد
نی برشنا ماند و نی بابا حیات	قصه های دی و از پارت چه شد

² - انجنیر غلام محمد فرهاد (1901 - 1984) در سال (1921 م) در عهد اعلیحضرت امان الله خان برای تحصیل در رشته برق به المان فرستاده شد و در شهر مونشن درسش را تکمیل نمود. او در سال (1948 م) اولین رئیس بلدیة انتخابی شهر کابل بود.

³ - بخشی اعظم بازار چهار چته در اثر یورش انتقامی قشون انگلیس در سال 1879 میلادی توسط آنها تخریب شده بود اما دوباره ترمیم شد و هنوز هم زیبایی خود را داشت و هموطنان ما برای خرید و دیدن نقش و نگار سقف آن که با شیشه های رنگه اراسته شده بود می رفتند و دکان های زیادی آنجا بود و همه پر جمع و جوش ولی در سال 1950 در زمان تصدی غلام محمد فرهاد رئیس شار والی کابل کاملاً تخریبش نمودند.

⁴ - از زندگینامه استاد غلام سرور همایون به قلم خودش <http://muqawamat.blogfa.com/post/2652>
Fehler! Unbekanntes Name für Dokument-Eigenschaft.

د پانو شمیره: له 2 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپکني د لپکنيزي بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په خير و لولي

گرچه خالق را نمودی زجرکش
کابل ای شهر نیکورویان ما
مهدی و لودین محی الدین انیس
عشقری گفت این سخن آینه را
هیچ همشهری نمی یابی به شهر
ای وطنداران وطندارت چه شد
هاشم جلاد و جبارت چه شد
میله ها و جشن هربارت چه شد
و آن امانستان جسارت چه شد
گر وطن از ماست آثارت چه شد
ای وطنداران وطندارت چه شد

در نوای کابل آهنگی دگر
دفتر رنگین اشعارت چه شد

گنبد کونوالی کابل تابلو از غلام علی امید

Fehler! Unbekannter Name für Dokument-Eigenschaft.

د پانو شمیره: له 3 تر 3
افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلپکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ